

Марусик Юрій

молодший науковий співробітник

*Міжнародного інституту освіти, культури та зв'язків з діаспорою
Національного університету «Львівська політехніка»*

yuriy_m@outlook.com

ОСОБЛИВОСТІ ПРИСТОСУВАННЯ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ ДО РЕАЛІЙ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Євроінтеграція є одним із найяскравіших проявів глобалізаційних тенденцій в сучасному світі. Важливим елементом євроінтеграційних процесів є конструювання внутрішніх характеристик європейських суспільств та їх взаємне пристосування. Для того, щоб відповідати економічним викликам сучасності та впоратись із демографічними проблемами, Євросоюз мусить використовувати міграцію. Політика в цій сфері формується під значним впливом ідей мультикультуралізму, що стало предметом широкої дискусії в Європі. Тому закріплення й адаптація мультикультуралізму на Європейському континенті значною мірою вплине на характер усіх суспільств, що беруть участь у євроінтеграційних процесах.

Питання використання ідей мультикультуралізму для вирішення проблем, що постають перед європейськими країнами, досліджують: В. Кімліка [4; 8], Р. Сестіо [5], Е. Толлі [9] та інші.

В Європі спостерігається постійна тенденція до зростання частки мігрантів у загальній чисельності населення [1]. Найпомітнішим для місцевого населення є зростання чисельності іммігрантів з Азії та Африки, що значно впливає на суспільні настрої та політичні процеси в країнах ЄС. Тема співіснування представників різних культур в об'єднаній Європі виявилась важливим фактором електоральних процесів, а отже, і політики в цілому. Іммігранти потрібні для вирішення об'єктивних проблем Європи, їх кількість

постійно зростає, а місцеве населення сприймає їх чисельність значно більшою, ніж вона є насправді [2]. У цих умовах ідеї мультикультуралізму виявляються закономірним способом узгодження такої непростой ситуації.

Поняття «мультикультуралізм» є багатозначним і охоплює різні явища та процеси, але при розгляді його з точки зору міграційних процесів, на наш погляд, доцільно використати визначення К. Росадо: мультикультуралізм – це система вірувань і поведінки, в яких визнають та поважають наявність усіх різноманітних груп в організації або суспільстві, значення їх соціально-культурних відмінностей, заохочують і роблять можливим їх внесок в рамках інклюзивного культурного контексту [3, с. 2]. Ідеї мультикультуралізму стосуються багатьох сторін суспільного життя, різних груп культурних меншин. Це можуть бути корінні народи, недержавні етноси, специфічні групи панівного етносу.

Мультикультуралізм виник і набув максимального поширення в так званих країнах мігрантів (Канада, Австралія та США), де історично сформувались не етнічні, а політичні нації [4, с. 436]. В цих країнах ключовими гравцями на політичній арені були помірковані партії, наближені до центру політичного спектру, і навіть найконсервативніші з них не могли протистояти запровадженню мультикультуралізму без електоральних втрат [5]. Однак не всі особливості цих суспільств є універсальними характеристиками людства.

Варто звернути увагу на особливості походження проблем у сфері етнокультурних та етномовних відносин. Так, джерелом більшості етномовних соціополітичних поділів у Канаді, Австралії та США є міграція. На відміну від них, європейські суспільства мають значно глибші історичні корені таких поділів, до яких додається міграція. Етнічні проблеми в європейських країнах дуже різноманітні і призводили до численних конфліктів, зокрема, збройних. В окремих європейських країнах (Бельгія) етномовний соціополітичний

поділ є домінуючим або значно впливає на результати виборів (Велика Британія, Іспанія) [6, с. 59]. Тобто спостерігаються значні відмінності між проблемами, для вирішення яких пропонується використовувати мультикультуралістський підхід.

В Європі мультикультуралізм зіткнувся із досить неоднозначною реакцією. Найбільш послідовними критиками мультикультуралізму стали нові ультраправі партії. Починаючи з кінця минулого століття вони поступово покращують власні електоральні показники на виборах до легіслатур різних рівнів і навіть беруть участь у коаліційній та урядовій діяльності. А за умов кризи та менш диспропорційних виборів до Європарламенту в окремих країнах вони продемонстрували найвищі результати [7]. Позиція цих партій полягає у тому, що представники окремих культур занадто різні, і їх об'єднання призведе до знищення унікальних особливостей кожної з культур [12, с. 743-744]. Дослідники роблять висновки, що популярність тем ксенофобії та етноцентризму є результатом кризи національної ідентичності серед постіндустриальної демократії, викликаної трансформацією в мультикультурному суспільстві [12, с. 746]. Тобто та модель суспільного розвитку, що формується в Євросоюзі, призводить до спротиву сил, які поступово приходять на зміну традиційним націоналістам. З цієї точки зору максимально чітко виявляється нерозривний зв'язок між супротивниками мультикультуралізму та своскептиками.

Варто звернути увагу і на критику мультикультуралізму з боку лідерів європейських держав: А. Меркель, Н. Саркозі та Д. Кемерон висловили ідею, що «мультикультуралізм не спрацював» чи «провалився» в їхніх державах [10]. У цій риторичі основну увагу приділено саме низькій ефективності мультикультуралізму у сфері інтеграції іммігрантів-мусульман.

Як стверджує В. Кімліка, ставлення до мультикультуралізму в Європі виявилось досить неоднозначним, а самого терміна

«мультикультуралізм», наприклад, у Великій Британії політики намагаються уникати в риторичі, не відступаючи від мультикультуралістської політики на практиці [8, с. 14]. Адже, попри такі тенденції та відкрити критику, відповідна політика щодо іммігрантів не згорталась протягом останніх десятиліть [9, с. 100] та продовжує розвиватись у заданому напрямі [11].

Отже, на відміну від країн мігрантів, де критика мультикультуралізму призводила до електоральних втрат, і навіть найконсервативніші (найближчі до правого спектру) партії з часом внесли мультикультуралістські ідеї до своїх програм, в Європі спостерігається зовсім інша ситуація. Нові ультраправі партії, які поступово збільшують свою присутність у легіслатурах різних рівнів, послідовно і безкомпромісно критикують мультикультуралізм та його несумісність із «Європою націй». Крім цього, навіть більш помірковані партії та їх представники, які перебувають при владі, використовують критику мультикультуралізму для боротьби за більш націоналістично налаштований електорат, чисельність якого є значно вищою, ніж у країнах мігрантів. Уже сам успіх нових ультраправих партій, що використовують радикальну риторичу стосовно мультикультуралізму та іммігрантів, яка може переходити межу ксенофобії, свідчить про її прийнятність для значної частки європейських виборців. Мультикультуралізм не може поширюватись, реалізовуватись та розвиватись за «заокеанським сценарієм» і бути впровадженим на такому рівні, як у Канаді, Австралії чи навіть у США. Європейський Союз, на наш погляд, є більш складною і гетерогенною структурою, яка в ході постійної критики і навіть конфліктів, рухаючись до практичного застосування найзагальніших ідей мультикультуралізму, робить це менш послідовно і цілеспрямовано. Тобто внаслідок такої суперечливості в процесі євроінтеграції формуються власні, більш обмежені підходи до впровадження мультикультуралізму, які відповідають рівню відкритості, толерантності суспільства та характеру сприймання «іншого».

Література:

1. Immigrant and foreign population / OECD Factbook 2014: Economic, Environmental and Social Statistics, OECD Publishing. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dx.doi.org/10.1787/factbook-2014-6-en>
2. Daily chart. Islam in Europe [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economist.com/blogs/graphicdetail/2015/01/daily-chart-2>
3. Rosado C. Toward a Definition of Multiculturalism [Електронний ресурс] / C. Rosado. – 1997. – Режим доступу: http://www.rosado.net/pdf/Def_of_Multiculturalism.pdf
4. Кимлика У. Современная политическая философия / У. Кимлика. – Гос. ун-т – Высшая школа экономики. – М. : Изд. дом Гос. ун-та – Высшей школы экономики, 2010. – 592 с.
5. Sestito R. The Politics of Multiculturalism [Електронний ресурс] /R. Sestito. – Режим доступу: <https://www.cis.org.au/images/stories/policy-monographs/pm-3.pdf>
6. Романюк А. С. Порівняльний аналіз політичних інститутів країн Західної Європи: Монографія / А. С. Романюк. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2007. – 310 с.
7. European Parliament / Results of the 2014 European elections [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.results-elections2014.eu/en/election-results-2014.html>
8. Kimlika W. Multiculturalism: Success, Failure, and the Future [Електронний ресурс]. – W. Kimlika. – Режим доступу: <http://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/TSM-Multiculturalism-Web.pdf>
9. Tolley E. Multiculturalism Policy Index: Immigrant Minority Policies. [Електронний ресурс]. – E. Tolley 2011. – Режим доступу: <http://www.queensu.ca/mcp/immigrant/evidence/ImmigrantMinoritiesApr12.pdf>
10. Меркель заявила о провале мультикультурализма [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bbc.co.uk/russian/international/2010/10/101016_merkel_multiculturalism_failed.shtml
11. The future of the EU migration policy. EU immigration portal [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/immigration/>

who-does-what/more-information/the-future-of-the-eu-migration-policy-general-context-and-new-initiatives_en

12. Rydgren J. Immigration sceptics, xenophobes or racists? Radical right-wing voting in six West European countries [Електронний ресурс] / J. Rydgren. – Режим доступу: <http://people.su.se/~rydgr/Immigration%20skeptics.pdf>

Нагірняк Андрій
кандидат історичних наук
доцент кафедри історії України та етнокомунікації
Національного університету «Львівська політехніка»
nagirniak1@ukr.net

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Визначальною рисою сучасної Європи є інтеграційні процеси, які забезпечили розвиток країн Західної Європи, стали взірцем для країн іншої частини континенту. Утворення Європейського Союзу – складний, багатоетапний процес, під час якого країнам-учасникам довелося розв'язати гострі економічні, соціальні, політико-правові проблеми, відшукати адекватні відповіді на виклики часу.

Для України європейська інтеграція - це шлях до модернізації економіки, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробника, можливість виходу на єдиний внутрішній ринок ЄС.

Обговорення питання орієнтирів зовнішньополітичного курсу України має значну джерельну базу. Але матеріали, котрі стосуються цього аспекту, переважно спрямовують свою аргументацію на глобально-безпековий бік переваг європейської стратегії України. Переважна більшість публікацій висвітлює європейський напрям зовнішньої політики України,